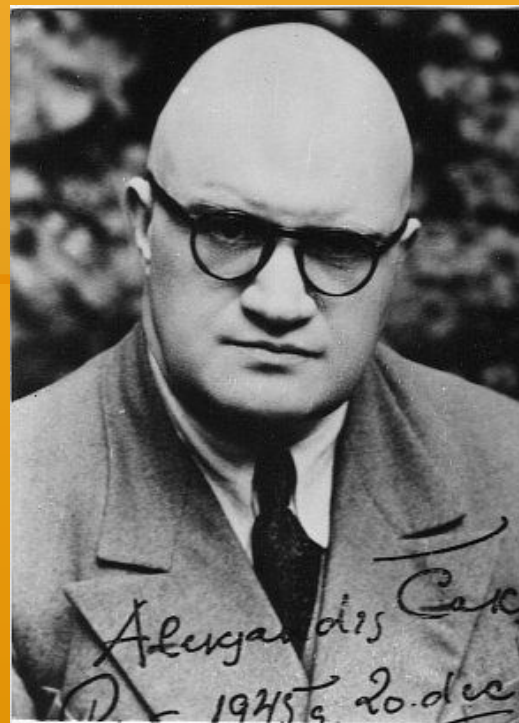

Aleksandrs Čaks

(1901.g.27.oktobris-1950.g.
8.februāris)

Dzejnieks ar atvērtu
sirdi un neparastu
dzejas balsi.

Aleksandrs Čaks

Par Čaku

- “Padrukns, briļļains, allaž solīdi ģērbies, cienījama paskata kungs- tāds Čaks staigāja pa Rīgas ielām. Nemiera pilns un straujš, maigs un dvēselisks- tāds Čaks atklājas savā dzejā.”

(Valda Melgaile)

- “Aleksandrs Čaks (tāds, kam dzejā sirds mētājas pa trotuāru). Viņš ir ļoti nopietns un labs cilvēks, labāks kā citi un vienīgais, ar kuru kādreiz gribas parunāt.”

(Austra Skujiņa)

Nekāpiet virsū-
ds uz trotuāra ir Čaka.”
Iglā asaro logs.
nav ko patiešām liegties,
mīlējis esi
jau velti šai pilsētai
trotuāri ir karsti,
Uz katra no tiem-
Sirds.”

(Ojārs Vācietis)

Pilsēta. Rīga- Čaka paradīze.

A.Čaka dzīves vieta gandrīz visa mūža garumā ir bijusi Rīga. Te aizritējusi bērniība, ar pilsētas ielām saistās pirmās atmiņas.

Bērnu dienas lielākoties aizrit vientulībā, bet zēns daudz lasa, izlasīto izsapņo krustām šķērsām, sevi iedomādamies personāža vietā:

”Rītos, kad manā istabā spīdēja saule, es spēlēju nēģerus. Es noāvu kājas, novilku blūzi un kreklus, paņemu savu mandolīti, ko man bija dāvinājis krustēvs, sēdos zem palmas un grūtsirdīgi dziedāju. Es iedomājos par krustēvu no Bīčeres- Stovas romāna ar ķēdēs sakaltām rokām un kājām. Dažbrīd savā lomā es iejūtos kā aktieris un man bieži kļuva tik skumji, ka es raudāju.”

(Stāsts “Mušas”.)

Dzejnieku A. Čaku bieži saista ar vārdiem “Rīgas pašpuika”.

Ar ārējo bravūrību, zem kuras slēpjas liriska, smalka, viegli ievainojama, bikla, bet iztēles bagāta dvēsele, dzejnieks met izaicinājumu sava laika bezpersoniski gludajai un saldenajai dzejai:

“Jums , o, bijušie cūkgani, klausieties,

Talkā nāku es- pilsētas zēns,

Ielu smakas un rupjības pieēdies,

Nīstot visu, kas mierīgs un lēns.”

“Čaka dzejai ir zobi, sāls un piparu asums, simts stipru un smalku smaržu.”

(J. Sudrabkalns)

Pēc pirmo dzejoļu krājumiņu izdošanas 20. gadu beigās Čaks nokļūst uzmanības centrā, par viņa dzeju, citi- vīpsnā vai atklāti kritizē. Izvēršas presē, un atsevišķi autori pārmet Čakam huligānisma, naida un pesimisma kultivēšanu, ielas žargona ievazāšanu un bezsaturīgumu.

1929.gadā žurnālā “Daugava” Čaks publicē rakstu “Kamdēļ mēs esam huligāni un pesimisti?”

Tajā viņš aizstāv un pamato savu rakstības manieri, pasaules uztveri un daiļrades principus.

“Dzimis un audzis pilsētā, es pilsētu ļoti mīlu. Viņas dzīvi un cilvēkus pazīstu ļoti labi, tamdēļ arī par viņiem rakstu. Savā dzejā es pūlos izteikt pilsētas dzīves un iekšējo cilvēku būtību. Es nevaru pieņemt sev tās mākslinieciskās izjūtas un tos izteiksmes līdzekļus, ko lietojuši pirms manis vecie liriķi, apdziedot kluso, jauko lauku dzīvi, zemniekus. Man ir savādāka dzīves izjūta, un es mēģināšu rast sev citus, lietderīgus izteiksmes līdzekļus, un mani neuztrauc vai neatbaida no viņiem pat tas, tos nosauc par huligāniskiem. Varbūt ka tā arī ir,- to rādīs nākotne. Bet es meklēju un meklēšu arī turpmāk.”

“Es nozogu sauli un iespraužu acīs,
Es notveru vēju un paslēpju sirdī,
Un tamdēļ es esmu
Pilns savādu,
Kas nedod jums miera, jūs uztrauc un tirdī.”

(“Uz ”)

Pirms A.Čaka slavas dziesmas pilsētai un urbāniskās tendences bija sastopamas ļoti reti. A. Čaks bija pirmais, kurš atļāvās pilsētu poetizēt, turklāt nevis Rīgas simboliskās realitātes- centru, baznīcu torņus- , bet gan pilsētas nomali un tās ikdienas dzīvi:

“Nomale zaļā, man apnicis trotuārs ciets!
Iešu pa smiltīm. Kur bērnbā kanālus racis,
Smaidīt, kā zēni no kastaņiem augļus sev triec,
Izšķeļot kastaņus brūnus kā telēnu acis!”

A.Čaks pats bija strēlnieks, un 10 gadus (1930-1940) strādāja pie dzejojumu cikla “Mūžības skartie”- nemirstīgās poēmas, veltītas latviešu strēlniekiem. Tas ir labs darbs, kurā dzejnieks nav vairījies no īstenības. Viens no spilgtākajiem dzejojumiem- “Sprediķis Piņķu baznīcā”.

“Savam spēkam, zemgalieši, ticiet,

Savam naidam, savai izturībai,

Savām tiesībām un savai laimei.”

A. Čaka dzeja un proza

“Sirds uz trotuāra”(1928)

“Es un šis laiks”(1928)

“Pasaules karogs”(1929)

“Apašs frakā”(1929)

“Mana paradīze”(1932)

“Iedomu spoguļi”(1938)

“Patrioti”(1948)

“Zem cēlās zvaigznes”(1948)

“Cīņai un darbam”(1951)

“Mūžības skartie”(I-II, 1937-1939,1988)

Stāstu krājumi

“Eņģelis aiz letes”(1935)

“Aizslēgtās durvis”(1938)

“Debesīs”(1938)